

– Kit Duurzame Ontwikkeling –

Mijn ondernemingsproject uitbouwen in 360°

**Een gids van de Stichting voor
Toekomstige Generaties**

Op initiatief van

STICHTING VOOR
TOEKOMSTIGE GENERATIES

Met de steun van

BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING

Mijn ondernemingsproject uitbouwen in 360°

Inhoudstafel

INLEIDING – Kit	3
Een kit voor wie?	3
Wat is de kit?	3
Wat bevat deze kit en hoe ze te gebruiken?	3
INLEIDING – Duurzame Ontwikkeling	4
Mijn actieplan opbouwen in 360°	4
Mijn aanpak in één oogopslag	4
STAP 1 – Het « 4P » model begrijpen	5
ETAPE 2 – Définir mes points d’attention	6
STAP 3 – Mijn sterkte en zwakke punten	7
STAP 4 – Mijn acties prioriteren	8
STAP 5 – Mijn acties plannen	9
BIJLAGEN – Mijn brondocumenten en aan te vullen tools	10
BIJLAGE 1 – Voorbeelden van aandachtspunten (niet-limitatieve lijst)	10
BIJLAGE 2 – Duurzaamheidmatrix	11
BIJLAGE 3 – Prioriteitenmatrix (Impact / inspanning)	12

STG

De Stichting voor Toekomstige Generaties ondersteunt en financiert onderzoek, prototypes en start-ups met een positieve impact. Zo geeft zij jongeren de middelen om in actie te komen en oplossingen te ontwikkelen voor een rechtvaardigere, levendigere en duurzamere wereld.

YET - Hub.brussels

Deze duurzaamheidskit werd gerealiseerd dankzij de steun van *Young Entrepreneurs of Tomorrow*, een initiatief van hub.brussels, het Brusselse agentschap voor ondernemerschap.

INLEIDING – Kit

Een kit voor wie?

Deze kit is opgesteld voor **draggers van ondernemingsprojecten** die hun werk een duurzamere invulling willen geven.

Deze kit helpt je om je projecten te evalueren en je toekomstige acties te verankeren in een duurzame ontwikkelingsvisie. Ze ondersteunt je ook bij het identificeren van mogelijke veranderingen in de organisatie van je projecten.

Wat is de kit?

De starterskit is een instrument met als doel het concept ‘duurzame ontwikkeling’ (DO) begrijpbaar te maken en om te zetten in bruikbare verbeterpunten per project. Het bevat een stappenplan dat je kan toepassen in groep.

De kit is vooral opgevat als een **instrument te gebruiken tijdens de ontwerpfase** van een project, maar kan ook in andere fases van de projectcyclus worden toegepast.

De kit is een doe-instrument dat je via analyse, verbetering en evaluatie van een concreet project kennis laat maken met duurzame ontwikkeling. De kit zet aan om met een «duurzame» bril naar projecten te kijken. De verschillende activiteiten geven stof tot nadenken zodat je beter zicht krijgt op de betekenis van duurzame ontwikkeling en hoe dit concreet te integreren in jouw project.

Je kan de starterskit in jouw eentje gebruiken, maar door te kiezen voor een groepsoefening bevordert de Kit de inbreng van iedereen van de groep. Dit vergroot niet alleen de draagkracht van het project en van de nieuwbedachte verbeteringen, maar bevordert eveneens de creativiteit en de motivatie van het hele team.

Wat bevat deze kit en hoe ze te gebruiken?

Deze kit bevat een stappenplan, onderverdeeld in 5 stappen. Elke stap komt overeen met **één activiteit** die je uitnodigt om afstand te nemen, je keuzes in vraag te stellen en stap voor stap een **duurzame en 360°-visie** in je project te integreren.

Het doel is je een **duidelijke leidraad** te bieden om je acties te challengen, impacthefbomen te identificeren en duurzaamheid te verankeren in het hart van je aanpak. Deze kit begeleid je zo **stap voor stap bij de ontwikkeling van de duurzame pijler van je project**, ongeacht het maturiteitsniveau ervan.

De 5 stappen kunnen in volgorde worden doorlopen – wat wordt aanbevolen bij een eerste gebruik – maar ze kunnen ook dienen als **referentiepunten** om er later opnieuw op terug te komen en je reflectie te verdiepen of bij te sturen.

Aarzel niet om dit instrument eigen te maken en je feedback en/of realisaties met ons te delen.

DEZE KIT IS OPGESTELD
VOOR **ONDERNEMERS**
DIE *DO* CENTRAAL WILLEN
STELLEN IN HUN
PROJECT

De startup **Lowpact** zal ons als gids dienen om de verschillende voorgestelde activiteiten zo concreet mogelijk te illustreren. **Lowpact** biedt een duurzaam alternatief voor outdoor maaltijden, zodat je zorgeloos op avontuur kan vertrekken. Hun oplossing: **gedehydrateerde maaltijden** die gebruiksgemak, smaak en respect voor het milieu combineren

INLEIDING – Duurzame Ontwikkeling

Duurzame ontwikkeling betekent: **Het welzijn van de huidige generaties verzekeren zonder de levenskwaliteit van de toekomstige generaties te ondergraven.**¹

Dit impliceert dat je bij je handelingen rekening houdt met wat hier en nu gebeurt, maar ook met wat elders en in de toekomst plaatsvindt. Het dwingt je om in je projecten veel meer dimensies mee te nemen en te integreren dan gewoonlijk.

Op internationaal niveau wordt deze globale visie op duurzame ontwikkeling onder meer belichaamd door de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). Zij bieden een gemeenschappelijk referentiekader om sociale, ecologische, economische en governance-uitdagingen op een transversale manier te benaderen.²

We spreken gewoonlijk over **vier dimensies** van duurzame ontwikkeling waarmee we **TEGELIJKERTIJD** dienen rekening te houden: **(Planet, People, Prosperity & Participation)**.

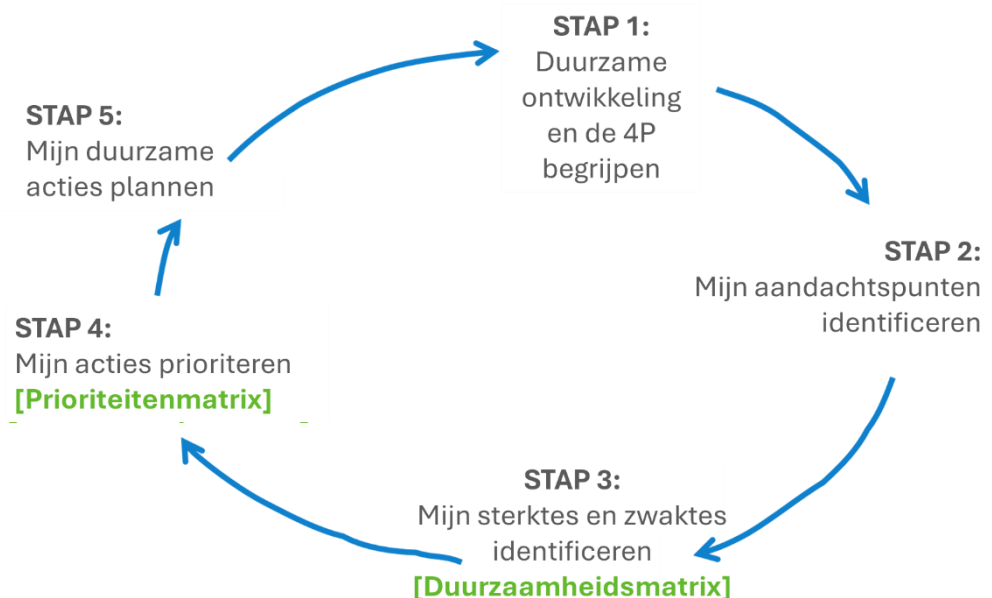
Om met deze vier dimensies rekening te kunnen houden, is het in de eerste plaats nodig om een zekere afstand te nemen en een zicht van 360° op het project te krijgen met deze vier dimensies als ankerpunten.

In het dagelijkse leven zijn er echter weinig elementen die ons helpen om een zicht van 360° op te bouwen. Integendeel, vaak wordt alles in hokjes opgedeeld (denk maar aan de verschillende vakken op school) en bovendien ontbreekt het ons aan tijd en middelen om nog 'iets meer' te doen.

Dit alles draagt ertoe bij dat we ons vaak toespitsen op een eng spoor en daardoor de hele tijd in rondjes draaien. Een project in de richting van duurzame ontwikkeling sturen, betekent eerst en vooral dat we rondom ons en in een straal van 360° moeten kijken.

Mijn actieplan opbouwen in 360°

Mijn aanpak in één oogopslag

¹Brundtland, G.H. (1987) Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. Geneva, UN-Dokument A/42/427.

² Voor meer informatie kan je terecht op de website van het UNDP (United Nations Development Programme) via de volgende link: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

STAP 1 – Het « 4P » model begrijpen

Om deze uitdagingen aan te gaan in een steeds complexere wereld, is het **essentieel dat maatschappelijke actoren het vermogen ontwikkelen om met die complexiteit om te gaan**. Een duurzaam ontwikkelingsmodel moet in zijn keuzes en praktijken **een globale, systemische en 360°-benadering** hanteren, die kennis, standpunten en initiatieven van verschillende actoren met elkaar verbindt. Het gaat erom vier dimensies:

We merken dat er **vaak verwarring** is tussen bepaalde termen, vooral tussen “Profit” en “Prosperity”; maar ook tussen “People” en “Participation”. Hieronder bieden we verduidelijking:

PROSPERITY

- **Wat het is:** Een **economie die op lange termijn waarde creëert**, in dienst van mens en planeet.
- **Wat het niet is:** Louter **financiële winst** voor onderneming dat is een te beperkte blik kijk).
- **Kernwoorden:** duurzame economische ontwikkeling, verantwoord innoveren, waardige jobs, circulaire economie, ...

Prosperity = Hoe creëren we waarde die nuttig, eerlijk en duurzaam is?

PARTICIPATION

- **Wat het is:** Gaat over de **invloed van betrokkenen op besluitvorming**: actieve democratie, gedeeld bestuur, échte inspraak, en ook **transparante communicatie** (met burgers, medewerkers, partners, enz.)
- **Wat het niet is:** Het gaat niet over directe acties voor het welzijn van mensen (zoals Gezondheid, Educatie, werkomstandigheden, toegankelijkheid, non-discriminatie – dat valt eerder onder People)
- **Kernwoorden:** betrokkenheid, overleg, co-creatie, transparantie, zeggenschap, ...

☞ **Participation = Wie beslist mee? En op welke manier?**

ETAPE 2 – Définir mes points d'attention

Bepaal je aandachtspunten en kies er 3 voor elk van de “P’s”.

Wat is een aandachtspunt?

Een min of meer brede thematiek waarop we onze aandacht willen richten.

In de bijlage 1 vind je voorbeelden van aandachtspunten, laat je gerust door inspireren!

Een aandachtspunt reikt geen oplossing aan.

Het is normaal dat je meteen oplossingen en concrete acties wil formuleren, maar het is essentieel dat je eerst voldoende afstand neemt en je **actiedomeinen** afbakt vóór je je acties concretiseert.

Je aandachtspunten bepalen niet de richting van je project, maar wel de **thema's waarin je project zijn wortels zal hebben**.

12 aandachtspunten van Lowpact

STAP 3 – Mijn sterkte en zwakke punten

Gebruik onderstaande duurzaamheidmatrix om je **sterke en zwakke punten op het gebied van duurzame impact in kaart te brengen**. De onderstaande matrix bevat voorbeelden, maar in de bijlage vind je een blanco versie.

Voor elk sterk en zwak punt dat je identificeert, **denk je na over mogelijke actiepunten** en werk je deze verder uit om zaken te concretiseren of te verbeteren.

Hoe gebruik je de matrix?	Elke kolom komt overeen met een segment van je activiteiten . <i>Voorbeelden: Productie, transport, marketing, eindelevensfase, dagelijkse werking, enz.</i>
Elke rij verwijst naar een aandachtspunt , gekoppeld aan één van de 4P's	Op het kruispunt van een segment en een aandachtspunt bepaal je de positieve en/of negatieve impact van een specifieke actie.

Lowpact		Productie, verkoop & dienst	R&D	Eindelevensfase van het product
PLANET	Globale ecologische voetafdruk van het product	⬆️ Gebruik van lokale ingrediënten & vermindering van het gewicht van de maaltijden		
	Impact van de verpakkingsmaterialen			⬆️ Plastic verpakkingen
	Energieverbruik		⬆️ Dehydratatie als sobere bewaarstechniek	
PEOPLE	Nutritionele kwaliteit en impact op de gezondheid van de consumenten	⬆️ Gezonde, praktische maaltijden aangepast aan fysieke activiteit	⬆️ Gebrek aan externe nutritionele expertise	⬆️ Sensibilisering van gebruikers rond respect voor de natuur en het principe "leave no trace"
	Sensibilisering van gebruikers rond verantwoorde voeding			
	Duidelijkheid over de samenstelling van de producten	⬆️ Duidelijke informatie over de gebruikte ingrediënten		
PROSPERITY	Economische levensvatbaarheid van de producten	⬆️ Rentabiliteit die nog progressief is en verder moet worden opgebouwd	⬆️ Productinnovatie & differentiatie op de markt	
	Prijs toegankelijkheid voor de doelgroep	⬆️ Hoge eenheidsprijzen		
	Eerlijke en duurzame relaties met lokale producenten	⬆️ Voorkeur geven aan lokale producenten		
PARTICIPATION	Betrokkenheid van gebruikers bij de productontwikkeling	⬆️ Sterke community van geëngageerde testgebruikers		⬆️ Beperkte betrokkenheid van stakeholders
	Samenwerking met experts		⬆️ Academische en technische partnerschappen	
	Samenwerking & transparantie		⬆️ Collaboratieve en transparante werking van het team	

Hieronder vind je enkele voorbeelden van actiepunten:

- Een composteerbare verpakking ontwikkelen die bestand is tegen kokend water.
- De dehydratieprocessen optimaliseren (tijd, temperatuur, energieverbruik).
- Bepaalde oplossingen samen ontwikkelen met actoren uit de outdoor sector.
- Educatief materiaal creëren rond duurzame outdoor voeding.
- Enz.

STAP 4 – Mijn acties prioriteren

Nu je verschillende actiepijsten hebt uitgewerkt, **identificeer je de stappen** die nodig zijn om ze te realiseren. Verdeel elke actiepijst in concrete en duidelijke stappen (contact opnemen met..., documentatie raadplegen over ... via..., de HR- en financiële kost inschatten, ...).

Concrete stappen om een composteerbare verpakking te ontwikkelen die bestand is tegen kokend water:

- 1) Literatuuronderzoek naar voedingsnormen en bestaande materialen.
- 2) Identificatie van potentiële leveranciers.
- 3) Uitvoeren van technische testen (thermische weerstand, waterdichtheid, voedselveiligheid).
- 4) Evaluatie van de productiekosten.
- 5) Gebruikstesten in reële omstandigheden.
- 6) Technische bijstellingen en finale keuzes.

Zodra je hebt bepaald welke stappen nodig zijn om een actie te realiseren, wordt het eenvoudiger om de gevraagde inspanning in te schatten.

Het is dan ook tijd om je verschillende actiepijsten te plaatsen in de **prioriteitenmatrix** (bijlage 3). Rangschik ze op basis van hun **verhouding tussen inspanning en impact**.

Het is belangrijk om je goed te informeren en betrouwbare bronnen te gebruiken om de impact van je acties correct in te schatten. De gepercipieerde waarde is niet altijd de juiste.

Er bestaan verschillende referentiekaders die je kunnen helpen om hun impactanalyse te versterken. De [B Impact Assessment](#) of de [SDG Action Manager](#) zijn hiervoor interessante instrumenten.

De prioriteitenmatrix van Lowpact

*De overstap naar een composteerbare verpakking werd eerst gezien als een actie met hoge impact en beperkte inspanning. In de praktijk bleek deze actie echter zeer veeleisend op technisch, financieel en regelgevend vlak. De milieu-impact is reëel, maar de benodigde inspanning is groot. Dit benadrukt het belang van objectieve analyses en evaluatie-instrumenten.

STAP 5 – Mijn acties plannen

Ambities hebben op het vlak van duurzaamheid is goed, ze realiseren is nog beter. Om te vermijden dat je werk onder in een lade verdwijnt, is het cruciaal om **deze acties te integreren in je bredere ondernemersaanpak**. Steun op de prioriteitenmatrix om je duurzame acties te integreren in je globale actieplan.

Laat je duurzaamheidsplan niet losstaan van je “klassieke” ondernemersplanning. Integreer elke stap van je acties, die je eerder hebt uitgewerkt, in je agenda via de projectmanagementtools die je gewoonlijk gebruikt. Stel realistische deadlines vast en houd je eraan.

Bij Lowpact zijn duurzaamheidsacties rechtstreeks geïntegreerd in het globale beheer van het ondernemingsproject. Het wordt niet behandeld als een afzonderlijk luik, maar als een rode draad doorheen strategische, technische en economische beslissingen.

Gebruikte managementtools:

- Wekelijkse teamvergaderingen
- Taakopvolgingstabellen (zoals Kanban)
- Duidelijke mijlpalen gekoppeld aan prototyping, testen en marktintroductie

Voorbeeld van een Timeline:

- Lente 2024: Literatuuronderzoek naar voedingsnormen en bestaande materialen.
- Zomer 2024: Identificatie en eerste contacten met potentiële leveranciers.
- Herfst 2024: Eerste gebruikerstesten, impactanalyse en consolidatie van gebruikersfeedback.
- Winter 2024-2025: Laboratoriumtesten en ontwikkeling van de verpakking.
- Lente 2025: Finale technische keuzes (verpakking in recycleerbaar plastic) en voorbereiding van de commercialisatie.
- Juni 2025: Lancering van het product en herplanning van de ontwikkeling van een composteerbare verpakking.

Duurzaamheid is geen apart plan. Het moet vanaf het begin geïntegreerd worden in elke ondernemersbeslissing om een coherent, geloofwaardig en veerkrachtig project op lange termijn op te bouwen.

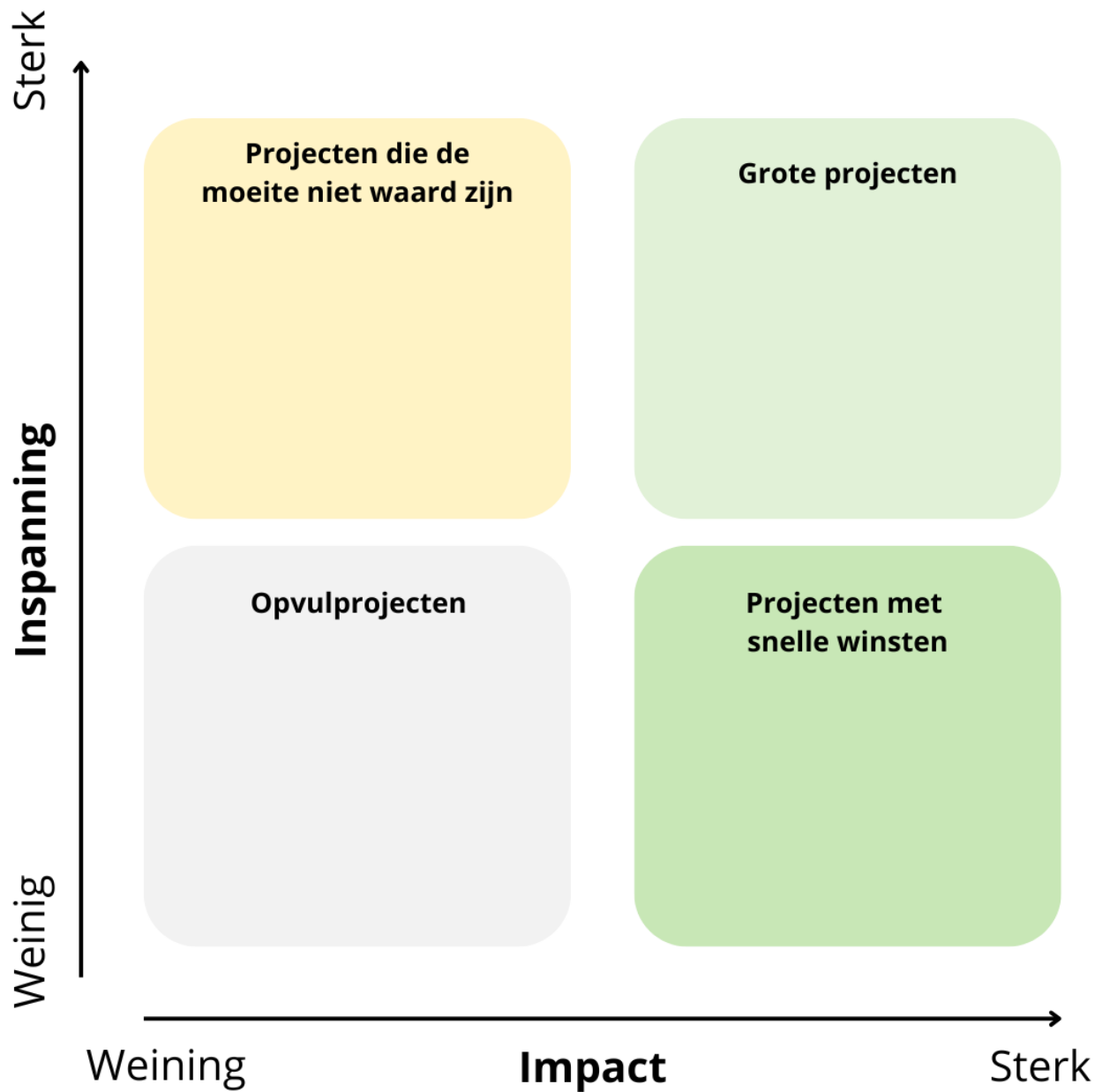
BIJLAGEN – Mijn brondocumenten en aan te vullen tools

BIJLAGE 1 – Voorbeelden van aandachtspunten (niet-limitatieve lijst)

PLANET	PEOPLE
• Energie: Verminderen van het energieverbruik, vermijden van fossiele brandstoffen • Voeding: De ecologische voetafdruk van voeding verminderen • Verplaatsingen: Verminderen van de impact van verplaatsingen op de planeet • Afvalbeheer: Het 3R-principe toepassen (<i>Reduce, Reuse, Recycle</i>) in al onze activiteiten en een circulaire economie bevorderen. Vervuiling door afval vermijden. • Grondstoffen: de impact van het gebruik van grondstoffen op de planeet beperken. • Biodiversiteit: Een positieve impact hebben op de biodiversiteit. • Verantwoord IT-gebruik: Oplettend zijn voor de ecologische impact van ons IT-gebruik (energieverbruik op locatie en in de <i>cloud</i>: e-mails, foto's, video's, websites, streaming, enz.). • Eco-design: Onze producten ecologisch ontwerpen gedurende hun volledige levenscyclus. • Milieulabeling: Deel uitmaken van verschillende milieulabels om onze ecologische inspanningen te waarderen en te begeleiden.	• Gezondheid: geen negatieve impact hebben op de fysieke en mentale gezondheid. • Voeding: Een positieve impact hebben op mensen via de voedingsaspecten van onze activiteiten, producten en diensten. • Geluidshinder: De negatieve impact van geluidsoverlast lichtvervuiling en andere storingen op het welzijn verminderen. • Toegankelijkheid: Culturele, sociale, financiële en fysieke toegankelijkheid van onze activiteiten, producten en diensten garanderen. • Gender: Positief bijdragen aan gendergelijkheid. • Integratie/diversiteit/sociale inclusie: Sociale en economische integratie bevorderen van kwetsbare groepen. • Arbeidsomstandigheden: Goede arbeidsomstandigheden garanderen voor alle betrokkenen (werknemers, onderaannemers, leveranciers, enz.). • Integratie in het lokale sociale leven: Actief deelnemen aan het lokale sociale leven. • Leren en opleiding: Bijdragen aan de opleiding en nieuwe leerervaringen voor betrokkenen bij het project.
PROSPERITY	PARTICIPATION
• Goed beheer: Financiële verspilling opsporen en verminderen. • Eerlijke verdeling van rijkdom: Winsten eerlijk verdelen (klanten, personeel, leveranciers, aandeelhouders, omwonenden) • Ethisch financieel beheer: Ethische en verantwoorde financierings- en kapitaalbeheerbronnen hanteren. • Niet-monetaire uitwisseling en pooling van middelen: Bevorderen van delen, huren, lenen, ruilhandel, enz. • Lokale economie • Solidariteitseconomie • Toegankelijkheid: Producten en diensten toegankelijk maken voor doelgroepen die doorgaans worden uitgesloten.	• Transparantie en communicatie: Zo transparant mogelijk zijn en aangepaste communicatie hanteren tegenover werknemers, leveranciers, klanten en het publiek. • Samenwerking: co-creatie en de competenties van alle betrokkenen binnen het bedrijf en de waardeketen delen. • Participatief economisch model: Coöperatieve modellen stimuleren (bijvoorbeeld "één persoon = één stem") en de juridische statuten aanpassen. • Participatief bestuursmodel: Participatie bevorderen in reflectie-, verbeterings-, evaluatie- en besluitvormingsprocessen (werknemers, leveranciers, omwonenden, gebruikers, enz.).

PLANET					
PEOPLE					
PROSPERITY					
PARTICIPATION					

BIJLAGE 3 – Prioriteitenmatrix (Impact / inspanning)

Mijn ondernemingsproject uitbouwen in 360°

Redactie

Inleiding door Sarah CALICIS, Kaat JANS en
Christophe VERMONDEN.

Opbouw van het actieplan door Célia
VERSTREPEN op basis van de tools ontwikkeld
door Sandrino HOLVOET.

Feedback

Zoë LINARDOS en Caroline REFF

Dankwoord

Deze kit is het resultaat van een langdurig
samenwerkingsproces, zowel met externe
partners als intern. We willen alle gebruikers van
de vorige DD-kits bedanken die ons hun
feedback hebben bezorgd, evenals al onze
partnerincubatoren.

Daarnaast bedanken we Groupe One, met wie
we samenwerken binnen *BoostLab*. De
workshops die in het kader van dit
incubatietraject werden georganiseerd, hebben
ons in staat gesteld om de tools uit deze kit te
testen bij jonge ondernemers.

Tot slot bedanken we ook Lowpact om aan deze
oefening deel te nemen en ons toe te laten een
concreet voorbeeld te delen om deze kit te
illustreeren en het gebruik ervan te
vergemakkelijken.

Gebruiksvoorwaarden

Deze kit is gratis en mag vrij verspreid worden op
voorwaarde dat de bron wordt vermeld, evenals
een link naar de website van de Stichting voor
Toekomstige Generaties.

We vragen je om je ervaringen met het gebruik
van deze kit met ons te delen, zodat we ze in de
toekomst verder kunnen verbeteren. Bezorg ons
je feedback via het e-mailadres:
prototyping@futuregenerations.be

Een initiatief van de Stichting voor
Toekomstige Generaties

STICHTING VOOR
TOEKOMSTIGE GENERATIES

Rue de l'Arsenal 4
5000 Namur

+32(0) 81 22 60 62
fgf@fgf.be

www.stg.be

Met de steun van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest

BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING

Met de deelname van Lowpact
(Een laureaatproject (2025) van het programma
Prototyping the Future van de STG)

www.lowpact.be

Deze Kit is ook beschikbaar in het Frans.